

GROTE OF SINT-LAURENSKERK ROTTERDAM

CANTATEDIENST

ZONDAG 16 NOVEMBER 2025

19:00 UUR

JOHANN SEBASTIAN BACH

FALSCHE WELT, DIR TRAU ICH NICHT BWV 52

WIECHER MANDEMAKER

DONA NOBIS PACEM

LIVESTREAM VIA: WWW.LAURENSVOCAAL.NL

Wij gaan staan

Bemoediging Onze hulp in de Naam van de Heer,
Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Drempelgebed Heer onze God, vergeef ons al wat wij misdeden,
En laat ons weer in vrede leven, door Christus onze Heer,
Amen.

Lied Psalm 31

1 Gemeente

1. Op U ver-trouw ik, HEER der he-ren,
Gij die mijn sterk-te zijt.
Om uw ge-rech-tig-heid
wil nim-mer mij de rug toe-ke-ren.
Be-toon mij uw na-bij-heid
en stel mij in uw vrij-heid.

2 Cantorij

Hoor toch mijn roepen, hoor mijn klagen,
snel mij te hulp, o God,
maak niet uw knecht ten spot.
De vijand dreigt en legt zijn lagen,
wees mij dan, Gij geduchte,
een burcht om in te vluchten.

3 Gemeente

Gij zijt mijn rots, Gij wilt mij wezen,
om uw naam, o Heer,
toevlucht en tegenweer.
Gij leidt mij uit, ik zal niet vrezen.
Al spannen zij hun netten,
Gij zelf zult mij ontzetten.

4 Allen

In uwe handen, God almachtig,
beveel ik nu mijn geest.
Mijn hart is onbevreesd.
Ik ben altijd uw trouw indachtig,
mijn God, die als ik schreide
mij troostte en bevrijdde.

Wij gaan zitten

Gebed

Schriftlezing Mattheus 22, vers 15-22

Debat met farizeeën, herodianen en sadduceeën

15 Nu trokken de farizeeën zich terug om te overleggen hoe ze Hem met een uitspraak in de val konden lokken. 16 Ze stuurden enkele van hun leerlingen samen met een aantal herodianen naar Hem toe, met de vraag: 'Meester, wij weten dat U oprecht bent en in alle oprechtheid onderricht geeft over de weg van God. U trekt u niets aan van het oordeel van anderen, want U ziet niemand naar de ogen. 17 Zeg ons daarom wat U vindt: is het toegestaan de keizer belasting te betalen of niet?' 18 Maar Jezus had hun boze opzet door en zei: 'Waarom stelt u Me op de proef, huichelaars? 19 Laat Me eens een belastingmunt zien.' Ze reikten Hem een denarie aan. 20 Hij vroeg hun: 'Van wie is dit een afbeelding en van wie is het opschrift?' 21 Ze antwoordden: 'Van de keizer.' Daarop zei Hij tegen hen: 'Geef dan wat van de keizer is aan de keizer, en geef aan God wat God toebehoort.' 22 Ze waren zeer verbaasd toen ze dit hoorden. Ze lieten Hem met rust en gingen weg.

Vertaling: Nieuwe Bijbelvertaling 2021

Overdenking

Inzameling der gaven

De opbrengst van deze rondgang is bestemd voor diaconie en kerkrentmeesters. In de collecte bij de uitgang wordt uw speciale gift gevraagd voor de aan deze Cantatedienst verbonden kosten (zie pagina 11 van deze liturgie voor meer informatie).

Orgelspel **Aus tiefer Not schrei ich zu dir BWV 686**

J.S. Bach (1685-1750)

1 Cantorij

1. Uit angst en nood stijgt mijn ge - bed.
 O Heer, wil naar mij ho - ren!
 Wan-neer Gij op ons fa - len let,
 zijn wij, o God, ver - lo - ren.
 Maar in uw ein - de - loos ge - duld
 delgt Gij de men - se - lij - ke schuld
 en ze - gent die U vre - zen.

2 Gemeente

Ik hoop op God de Heer en wacht
 het woord dat Hij zal spreken.
 Al loopt het naar de middernacht,
 ik volg zijn heilig teken.
 Mijn hart is in d donkerheid
 een wachter die het licht verbeidt,
 een wachter op de morgen.

3 Allen

Hoop, Israël, op God de Heer
 die rijk is aan genade.
 Want Hij verlaat u nimmermeer,
 al kiest gij ook ten kwade.
 Hij leidt u door de woestenij
 en maakt gans Israël eens vrij
 van ongerechtigheden.

1. Sinfonia

2. Recitativ Sopraan

Falsche Welt, dir traue ich nicht!
Hier muss ich unter Skorpionen
Und unter falschen Schlangen wohnen.
Dein Angesicht,
Das noch so freundlich ist,
Sinnst auf ein heimliches Verderben:
Wenn Joab küsst,
So muss ein frommer Abner sterben.
Die Redlichkeit ist aus der Welt verbannt,
Die Falschheit hat sie fortgetrieben,
Nun ist die Heuchelei
An ihrer Stelle geblieben.
Der beste Freund ist ungetreu,
O jämmerlicher Stand!

3. Aria Sopraan

Immerhin, immerhin,
Wenn ich gleich verstoßen bin!
Ist die falsche Welt mein Feind,
O so bleibt doch Gott mein Freund,
Der es redlich mit mir meint.

4. Recitativ Sopraan

Gott ist getreu!
Er wird, er kann mich nicht verlassen;
Will mich die Welt und ihre Raserei
In ihre Schlingen fassen,
So steht mir seine Hilfe bei.
Auf seine Freundschaft will ich bauen
Und meine Seele, Geist und Sinn
Und alles, was ich bin,
Ihm anvertrauen.

5. Aria Sopraan

Ich halt es mit dem lieben Gott,
Die Welt mag nur alleine bleiben.
Gott mit mir, und ich mit Gott,
Also kann ich selber Spott
Mit den falschen Zungen treiben.

6. Koraal

**In dich hab ich gehoffet, Herr,
Hilf, dass ich nicht zuschanden werd,
Noch ewiglich zu Spotte!
Das bitt ich dich,
Erhalte mich
In deiner Treu, Herr Gotte!**

Gebed

Stil gebed

Onze Vader

Cantorij

Dona nobis pacem

Wiecher Mandemaker (1969)

Dona nobis pacem

Why is the light given to him that is in misery,
And life unto the bitter of soul
Why is the light given to a man whose way is hidden,
And whom God hath fenced in?

My groans become my bread,
My roars pour out like water.
For the thing which I greatly feared is come upon me,
What I dreaded came to me.

I was not in safety, neither had I rest, neither was I quiet;
Yet trouble came.

Job 3: 20, 23-26

Write My Name *

Write my name on my leg, Mama
Use the black permanent marker
with the ink that doesn't bleed
if it gets wet, the one that doesn't melt
if it's exposed to heat

Write my name on my leg, Mama
Make the lines thick and clear
Add your special flourishes
so I can take comfort in seeing
my mama's handwriting when I go to sleep

Write my name on my leg, Mama
and on the legs of my sisters and brothers
This way we will belong together
This way we will be known
as your children

Write my name on my leg, Mama
and please write your name
and Baba's name on your legs, too
so we will be remembered
as a family

Write my name on my leg, Mama
Don't add any numbers
like when I was born or the address of our home
I don't want the world to list me as a number
I have a name, I am not a number

Write my name on my leg, Mama
When the bomb hits our house
When the walls crush our skulls and bones
our legs will tell our story, how
there was nowhere for us to run

Zeina Azzam

Can a woman forget her nursing child,
Fail to pity the child of her womb?
Even these may forget
But I won't forget you.

Look, on the palms of my hand I've inscribed you;
Your walls are before me continually.
Your children come quickly;
Those who destroy and demolish you will depart from you.

Jesaja 49: 15-17

Create in me a clean heart, O God;
And renew a right spirit within me.
Cast me not away from thy presence;
And take not thy holy spirit from me.
Restore unto me the joy of thy salvation;
And uphold me with thy free spirit.

Psalm 51: 12-14

Dona nobis pacem

* "Sommige ouders in Gaza zijn ertoe gekomen om de namen van hun kinderen op hun benen te schrijven om hen te kunnen identificeren, mochten zij of de kinderen gedood worden."

Geef ons de vrede

Waarom geeft God het licht aan ongelukkigen,
het leven aan verbitterden?

*Waarom geeft God het licht aan hem voor wie de weg verborgen
blijft, wie Hij de weg verspert?*

*Ik heb geen ander voedsel dan verdriet,
mijn klachten stromen in een vloed van tranen.
Wat ik vreesde, komt nu over me,
wat mij angst aanjoeg, heeft me getroffen.*

*Ik vind geen vrede, vind geen kalmte,
mijn rust is weg – onrust bevangt mij.*

Job 3: 20, 23-26

Schrijf Mijn Naam

*Schrijf mijn naam op mijn been, Mama
Met een zwarte onwisbare stift
met inkt die niet uitloopt
als ze nat wordt, en die niet smelt
als ze verhit wordt*

*Schrijf mijn naam op mijn been, Mama
Met dikke duidelijke lijnen
Zet er je speciale krulletjes bij
dan word ik blij bij het zien
van mijn mama's schrift als ik ga slapen*

*Schrijf mijn naam op mijn been, Mama
en op die van mijn broers en zussen
dan horen we samen
en zal men ons herkennen
als je kinderen.*

*Schrijf mijn naam op mijn been, Mama
en schrijf ook jouw naam
en die van Papa op je benen
dan worden we herinnerd
als een familie*

*Schrijf mijn naam op mijn been, Mama
En schrijf er geen cijfers bij
zoals bij mijn geboorte of het adres van ons huis
Ik wil niet dat ze me als een cijfer bekijken
Ik heb een naam en ben geen cijfer*

*Schrijf mijn naam op mijn been, Mama
wanneer de bommen op ons huis vallen
en de muren ons hoofd en onze botten doen kraken
onze benen zullen het verhaal vertellen,
hoe we nergens heen konden rennen*

Nederlandse vertaling: H. Michiel

Maar zou een vrouw haar zuigeling vergeten,
*zich niet ontfermen over het kind dat zij droeg?
Zelfs al zou zij het vergeten,
Ik vergeet jou nooit.*

*Ik heb je in mijn handpalmen gegrift,
je muren staan Mij steeds voor ogen.
Je kinderen haasten zich terug naar huis,
de vijand die je verwoestte en vernielde, trekt weg.*

Jesaja 49: 15-17

Schep, o God, een zuiver hart in mij,
*vernieuw mijn geest, maak mij standvastig,
verban mij niet uit uw nabijheid,
neem uw heilige geest niet van mij weg.
Red mij, geef mij de vreugde van vroeger,
de kracht van een sterke geest.*

Psalm 51: 12-14

Geef ons de vrede

Wij gaan staan

Zending en zegen

aan deze dienst werkten mee

Martha Bosch *sopraan*
Laurensorkest
Laurensantorij
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

volgende cantatedienst

zondag 21 december 2025, 19:00 uur

Francesco Durante (1684-1755)

Magnificat

Henry Purcell (ca. 1659-1695)

Rejoice in the Lord alway

Nicole Fiselier *sopraan*

Tobias Segura Peralta *alt*

Adrian Fernandes *tenor*

Jouke Wijmenga *bas*

Laurensorkest

Laurenscontorij

Hayo Boerema *orgel*

Wiecher Mandemaker *dirigent*

Ds. Harold Schorren *voorganger*

volgende muzikale vespers

zondag 23 november 2025, 19:00 uur

Muziek rond het thema 'hoop'

Werken van Arvo Pärt, Philip Glass en Simon & Garfunkel

Hayo Boerema *orgel*

Ds. Joas van der Schoot *voorganger*

volgende evensong

zondag 7 december 2025, 19:00 uur

Laurens Ensemble

Hayo Boerema *orgel*

Wiecher Mandemaker *dirigent*

Ds. Bert Kuipers *voorganger*

belangrijke mededeling

Laurens Vocaal is voor de organisatie van de cantatediensten afhankelijk van particuliere giften en subsidies van diverse instanties. Wij vragen voor deze cantatedienst uw vrijwillige gift aan de uitgang. Een cantatedienst kost gemiddeld € 11000.

Om uit de kosten te komen is een bijdrage van gemiddeld **€ 40** per bezoeker nodig! Wilt u uw gift voor deze cantatedienst liever overmaken? Dat kan op Iban nummer NL93 ABNA 0640755666, t.n.v. Stichting Laurens Vocaal te Rotterdam.

U kunt nu ook direct geven via Tikkie. Zo werkt het: Open de camera-app van uw mobiel (of gebruik uw Tikkie-app of QR-scanner). Richt uw camera op onderstaande QR-code. De code wordt automatisch gescand.

De Stichting Laurens Vocaal Rotterdam is een culturele ANBI.

Alvast bedankt voor uw royale bijdrage!

zakelijk geïnteresseerd?

Bent u ook zakelijk geïnteresseerd? Bekijk dan onze case for support op <https://www.laurensvocaal.nl/doemee> of scan de QR code hieronder.

Toelichting

J.S. Bach – Falsche Welt, dir trau ich nicht BWV 52

Deze cantate werd voor het eerst uitgevoerd op 24 november 1726 en behoort tot de derde jaargang cantates van 1725-1727.

Bach maakt in deze jaargang vaak gebruik van eerder gecomponeerde instrumentale composities. Dat was ook het geval in *Gott soll allein mein Herze haben* BWV 169, de cantate die chronologisch aan BWV 52 voorafgaat (oktober 1726).

Ook in BWV 52 is weer sprake van een opmerkelijke compositie. Begon BWV 169 met een vitaal bruisend concert voor orgel en orkest (ontleend aan een instrumentaal concert voor hobo en orkest dat Bach later bewerkte voor clavecimbel en strijkers), ditmaal opent de cantate met de oudste versie van het eerste Brandenburgs Concert. In deze sinfonia vertoont cantate BWV 52 een sterke overeenkomst met BWV 169.

Maar een nog treffender parallel vormen de beide libretto's.

tekst

De ons onbekende librettist schreef zijn tekst tegen de achtergrond van Matteüs 22, 15-22. Deze tekst gaat over de Farizeeën, die Jezus met hun uitspraak in de val proberen te lokken.

Het hele libretto wordt bepaald door de tegenstelling 'wereld – God'.

Het eerste recitatief tekent de wereld in buitengewoon wrange bewoordingen¹. In de daaropvolgende aria wordt de wereld tegenover God geplaatst, 'Feind' (wereld) – 'Freund' (God). Het tweede recitatief vormt de keerzijde van het eerste recitatief: in plaats van 'Falsche Welt, dir trau ich nicht' horen we nu: 'Gott ist getreu! Er wird, er kann mich nicht verlassen'. De laatste aria werkt dit verder uit. De cantate besluit met het koraal *In dich hab ich gehoffet, Herr*, een versificatie van psalm 31 van Adam Reusner (1533).

De overeenkomst met het libretto van cantate BWV 169 zit 'm in de gedachte van de tegenstelling 'wereld – God'. In mijn toelichting bij BWV 169 heb ik enkele begrippen genoemd die voor deze tegenstelling zeer typerend zijn: 'hart', 'afwending van de wereld', 'unio mystica' (leven in mystieke eenwording met God). Het libretto van de cantate *Falsche Welt, dir trau ich nicht* beweegt zich in hetzelfde gedachteklimaat. Allerlei beelden, vergelijkingen en bijbelse verwijzingen worden te baat genomen om in zo scherp mogelijke contrasten de voosheid van het wereldse leven tegenover Gods betrouwbaarheid neer te zetten.

¹ Veelzeggend is de kernspreuk van de in de 18^e eeuw nog veel gelezen theoloog H. Müller (17^e eeuw): 'Quanto amarior mundus, tanto dulcior Jesus': hoe bitterder de wereld, des te zoeter is Jezus.

Enige bijbelkennis wordt daarbij kennelijk wel voorondersteld. Zo lezen we in het eerste recitatief: 'Wenn Joab küßt, so muß ein frommer Abner sterben': wanneer Joab Abner onder vier ogen wil spreken moet de arme man sterven. Joab was de legeraanvoerder van David, Abner de legeraanvoerder van Saul. David was woedend vanwege deze laffe moord (2 Samuel 3, 27). Misschien gebruikt de dichter in de cantatetekst het woord 'kus' als technische term voor 'verraad' (vergelijk de 'Judaskus').

De slang (in hetzelfde recitatief) heeft in de bijbelse en in de barokke literatuur als symbool zowel een positieve als een negatieve betekenis. Iedereen kent het beeld uit de medische wereld: de slang als beeld om onheil te bezweren. Als zodanig is het een erfenis uit het Jodendom: Mozes die in de woestijn een koperen slang maakt, en iedereen die door een slang gebeten was en ernaar opkeek bleef in leven.

Negatief is de paradijselijke slang, symbool van het duivelse en verleidelijke, inbegrip van het verderfelijke. Denk bijvoorbeeld aan de aria *Blute nur* uit de *Matthäus-Passion*:

Ach, ein Kind das du erzogen,
das an deiner Brust gesogen,
droht der Pfleger zu ermorden
denn es ist zur Schlange worden.

Het begrip 'Redelijkheid' (nog steeds in het eerste recitatief) betekent 'eerlijkheid' en staat tegenover valsheid en huichelarij.

In de laatste aria zegt de dichter dat in het vertrouwen op God de wereld de wereld gelaten kan worden en dat de gelovige de spot kan drijven met alle boze tongen.

muziek

sinfonia nr. 1

De cantate opent met het eerste deel van het eerste Brandenburgs Concert. In 1721 stuurde Bach aan de markgraaf van Brandenburg zijn *Six Concerts avec plusieurs instruments*. Bach had deze concerten geschreven voor de hofkapel van Köthen, waar hij van 1717 tot 1723 werkzaam was. 'Concert' duidt op een compositorisch principe waarbij verschillende groepen een dialoog met elkaar aangaan. De ongewoon grote bezetting van het eerste Brandenburgs Concert (2 hoorns, 3 hobo's, fagot en strijkers) is opmerkelijk. Misschien wijst het op een speciale gelegenheid, want hoorns maakten geen deel uit van de vaste bezetting van de hofkapel. Die hoorns zijn vooral opvallend door hun jachtmotieven. Zo noemt Bach ze ook in de partituur: 'Corni di Caccia', jachthoorns.

De eerste maten zijn meteen al overrompelend door dit fanfare- of jachtmotief van de hoorns, die ritmisch bovendien totaal tegendraads hun eigen weg gaan. Wat een levensvreugde, spontaniteit en vitaliteit spreekt uit deze openingsmuziek voor een cantate met nota bene de titel 'Falsche Welt'.

recitatief nr. 2

Des te opmerkelijker is het eerste recitatief: met een paar voorlopig onopgeloste accoorden in het continuo bij de bizarre tekst wordt de feestelijke opening op zijn kop gezet en tenietgedaan, zo lijkt het.

aria nr. 3

De erop volgende aria (gespeeld door de strijkers, maar zonder de altviolen) wordt beheerst door korte motieven met een herkenbare ritmische structuur met veel rusten, zeg maar 'gaten'. Bach kiest hier het begrip 'verstoten zijn' als uitgangspunt voor een muzikale uitbeelding die een soort wegwerpgebaar suggereert. Het is denkbaar dat hij hier een bekende muzikaal-retorische stijlfiguur toepast, namelijk de 'Apocope', letterlijk 'afsnijden', 'weggooien'. Het is een tamelijk overheersend motief, zodat je je kunt afvragen of het (door de wereld) verstoten zijn de kern van de aria vormt. Dat lijkt muzikaal inderdaad het geval, alleen al door de A-B-A-vorm waardoor de laatste twee regels ('o so bleibt doch Gott mein Freund, der es redlich mit mir meint') onderbelicht blijven. Maar het woordje 'immerhin' – muzikaal herkenbaar aan het ritmische figuurtje van twee zestienden en een achtste – houdt de zaak toch in evenwicht, omdat het hoort bij 'o so bleibt doch Gott mein Freund': het betekent 'in elk geval', of 'nochtans' ('blijft God mijn vriend').

recitatief en aria nr. 4 en nr. 5

In het recitatief klinkt de omslag en wordt Gods trouw bezongen, met name in het laatste arioso.

De laatste aria, met een instrumentale bezetting van drie hobo's en continuo, is overwegend homofoon en heeft alle eigenschappen van de polonaise, een statige dans in driedelige maatsoort. Het dansante en voorname karakter is de wereldlijke uitdrukking van de vreugde zich in God geborgen te weten. Wereldlijk, maar dan nu niet meer beladen met negatieve noties als huichelarij, valsheid et cetera, die we bij het begin van de cantate tegenkwamen.

koraal nr. 6

In het slotkoraal heeft Bach de tweede hoorn een eigen onafhankelijke stem gegeven (de overige instrumenten verdubbelen de vier vocale stemmen), zodat er een prachtige vijfstemmige zetting is ontstaan.

Barend Schuurman, uit zijn boek 'Bachs cantates toen en nu'

Wiecher Mandemaker – Dona nobis pacem

Het moest over vrede gaan, zoveel was duidelijk.

Zo eens in de vijf jaar schrijf ik een stuk voor de Laurenscontorij, het is een soort traditie geworden. Voor mij is het de manier om de intense verbondenheid met deze bijzondere groep mensen uit te drukken. En dit keer moest het over vrede gaan, zoveel was duidelijk.

Ik heb een mooi vak hoor en ik denk dat we met onze muziek veel mensen raken. We brengen blijdschap, bezinning, verbinding en troost voor wie daarvoor open staat. Maar soms schuurt het ook. De afgrijselijke stroom aan ellende die we de laatste jaren steeds dichterbij zien komen confronteerde mij met de vraag of ik mijn betrokkenheid niet op een betere manier handen en voeten kon geven dan alleen met musiceren? Maar als dat dan toch maar net je vak is, waarom gebruik je dat dan niet om anderen te bereiken en deelgenoot te maken van je zorgen over wat er gaande is? Daarom moest dit stuk over vrede gaan, of specifieker; over het kind van de rekening. Over het kind dat part nog deel heeft aan wat zieke geesten over ze uitstorten. We kennen de beelden van kinderen die lijden en ten onder gaan, overal waar machtigen, vervuld van eigenwaan en zonder enig schuldbesef, tallozen vermorzelen onder hun laarzen. Dit stuk is een gebed voor die kinderen die niet meer hoorbaar zijn in het gedonder van bommen en instortende huizen.

In de zoektocht naar teksten bleef ik hangen bij het gedicht *Write my name* van de Palestijns-Amerikaanse dichter Zeina Azzam. Haar gedicht greep me direct bij de keel en werd de basis voor dit stuk. Alleen al het idee dat ouders zich genoodzaakt voelen de namen van hun kinderen ter identificatie op de benen te schrijven is huiveringwekkend.

Er drong zich een tweede tekst bij mij op uit Jesaja 49, waar God de namen van zijn kinderen in de palmen van zijn hand schrijft. Een heel troostrijk beeld dat vaak bij de doop wordt gebruikt. Toen ik het vers van Jesaja las trof mij ook de verbinding van de omringende verzen met het gedicht *Write my name*.

Een ander bijbelgedeelte kwam bovendrijven; Jobs aanklacht tegen God. In het derde hoofdstuk van het boek Job vervloekt hij de dag van zijn geboorte. Waarom geboren worden als deze ellende je ten deel valt? Al lezend trof de tekst mij zeer. Hoe velen zullen niet deze gedachte hebben te midden van genadeloze vernietiging? Het is mijn heilige overtuiging dat als we uit deze ellende willen komen, een ieder van ons op een andere manier zal moeten leren kijken, leven en zijn. Dat geldt voor de “groten der aarde” en voor ieder mensenkind. Een nieuwe manier, een nieuwe geest. De dichter van Psalm 51 zegt het zo treffend; “schep in mij een zuiver hart, een nieuwe geest”. Mijn tekst was klaar.

Het stuk begint met een frase voor vrouwenkoor. Iemand begint te bidden om vrede; “Dona nobis pacem”. Een tweede stem voegt zich bij dit gebed en er volgen er steeds meer. De harmoniën gaan steeds meer schuren, de vrede komt niet zonder moeite.

Als het gebed verstomt horen we de vraag van Job; waarom is het licht gegeven aan hem die leeft in ellende? Het mannenkoor, aangevuld met de lage altstemmen klinkt in een duistere zetting die geen richting lijkt te hebben. Deze duisternis gaat over in een intense kreet van het vrouwenkoor; ze hebben geen ander voedsel dan verdriet, hun klachten stromen in een vloed van tranen.

Op de tekst “wat ik vreesde, komt nu over mij” (wat kan de Bijbel toch razend actueel zijn!) voegen de mannen zich bij de vrouwen. De toon wordt weer duister en onheilspellend als Job wordt geciteerd; de ellende begint.

Dat is het moment dat het gedicht van Zeina Azzam intrede doet. De ellende die Job voorvoelt treft ons hard in het gedicht van Azzam. Het mannenkoor zingt een onheilspellende, onophoudelijke ondertoon, de solosopraan reciteert het gedicht van Azzam. Voor het toonzetten van het gedicht heb ik gebruik gemaakt van een Arabische toonladder met de kenmerkende halve en overmatige toonsafstanden. Deze liet zich goed combineren met ons moderne f-mineur. De eerste twee verzen van het gedicht worden door de solosopraan gezongen. Aanvankelijk nog met enige rust maar allengs wordt de toon dramatischer door grotere intervallen, ligging en toenemende dynamiek. Het derde vers van het gedicht wordt overgenomen door de vrouwenstemmen uit het koor. Parallel aan elkaar maken beide partijen gebruik van de Arabische toonladder en zo identificeren zij zich met het verhaal. Aan het einde van vers drie blijven ook zij liggen in een doelloos orgelpunt. Weer is het de beurt aan de solosopraan. Zij vertolkt vers vier en vijf met toenemende intensiteit. Op de tekst “I have a name, I am not a number” valt alles onder haar weg. Na deze vertwijfelde uitroep begint er vanuit de bassen een ostinato dat zich door het hele koor verspreidt. De uitroep “Write my name mama” laat niemand meer onberoerd en groeit langzaam naar een climax. Hier bovenuit torent de extreem dramatische sopraanpartij met de afschuwelijke tekst die eindigt in de conclusie dat er geen plek is om aan deze ellende te ontkomen.

En daar waar de toekomst uit zicht is, komt de troostrijke tekst uit Jesaja bovendrijven in het vrouwenkoor. Zelfs al zouden wij onze kinderen vergeten, God vergeet ze niet en schrijft hun namen in de palmen van Zijn hand.

Eindelijk verdwijnt het duistere f-mineur en maakt plaats voor F-majeur. In de mannenstemmen klinkt het “Dona nobis pacem”, waarboven, eerst nog schuchter, de tekst van Psalm 51 klinkt; “schep een zuiver hart in mij”. Ik heb als toonzetting van die tekst de bekende Geneefse melodie van Psalm 51 gebruikt maar die ritmisch aangepast zodat de tekst soepel gereciteerd kan worden in analogie met het gereciteerde gedicht van Azzam. De tekst en melodie zwerven door het koor en steeds meer mensen bidden het “Dona nobis pacem” mee. En zo keert het stuk terug naar waar het begon, een gebed om vrede zonder einde. Daar moet het over gaan, zoveel is duidelijk.

Nog twee opmerkingen.

Het is vandaag de dag vrij gebruikelijk, om niet te zeggen modieus, je af te zetten tegen de teksten die Bach toonzet. Nu valt er zeker wel het één en ander over te zeggen maar als ik de cantate van vandaag doorlees met de ogen van wat ik in mijn toelichting beschreef, dan kan ik, dwars door het tijdgebonden taalgebruik heen, toch een heel eind met die cantatetekst mee.

Mijn *Dona nobis pacem* zal de toets der componisten wellicht niet doorstaan, noch zal het prijken in de lijst van belangwekkende composities. Als het stuk echter een aantal van u bij de strot grijpt en een zaadje plant voor barmhartigheid, compassie en vreedzaamheid dan ben ik dankbaar en tevreden.